

“Op weg naar een Duurzaam Perspectief”

Een strategische beleidsvisie op Werk (als onderdeel van de ParticipatieWet)
2019 – 2022

23 oktober 2018

Sociaal domein in beweging

Veranderingen van invloed op de uitvoering van de Participatiewet (onderdeel Werk)

Ruim drie jaar geleden heeft het kabinet besloten tot invoering van de Participatiewet per 1 januari 2015. Doel van deze Wet is dat meer mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een baan vinden. Het principe is: werk gaat voor inkomen. De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Participatiewet. De Participatiewet heeft de Wet werk en bijstand (Wwb), de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) en voor een groot deel de Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (Wajong) vervangen. Dit vanuit de gedachte dat de gemeente zijn inwoners en het (in)formeel netwerk beter kent en dus effectiever kan handelen. Binnen de Participatiewet wordt de inwoner integrale inkomensondersteuning aangeboden en begeleiding naar (betaald) werk. Het uitgangspunt is dat in beginsel (bijna) iedereen kan werken bij een regulier bedrijf, eventueel met inzet van loonkostensubsidie, jobcoaching en andere instrumenten.

Landelijke ontwikkelingen van invloed op de uitvoering van de Participatiewet:

- De instroom in de sociale werkvoorziening is stopgezet (2015).
- De toegang tot de Wajong beperkt zich tot jongeren die naar verwachting blijvend en volledig arbeidsongeschikt zijn (2015).
- Een verhoogde instroom van statushouders (2016).
- Het regeerakkoord (2017) kondigt een wetswijziging aan: inburgering van statushouders wordt uitgevoerd door gemeenten vanaf 2020.

Op lokaal niveau is in het voorjaar van 2018 een coalitieakkoord binnen de gemeente Nijkerk bereikt. Het thema Werk herkent zich in het bijzonder in de onderwerpen *Inclusief* (iedereen met een (bijstands-)uitkering is in beeld) en *Ondernemend* (jongeren en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt hebben een plek).

De re-integratie binnen Nijkerk is uitgevoerd binnen het beleidskader “selectief en sociaal” (2012). De economische crisis en de krapte op de arbeidsmarkt maakten dat destijds is gekozen voor een selectieve aanpak met een focus op de kansrijke doelgroep (binnen een jaar naar betaald werk begeleiden). Dit selectieve beleid was toen passend bij de economische situatie. Met de nieuwe visie op werk is er meer ruimte om een grotere groep aandacht te geven die ze verdienen op weg naar participatie en/of (betaald) werk.

Genoemde bewegingen in het sociaal domein en de kansrijke arbeidsmarkt maken dat de tijd is aangebroken voor inhoudelijke wijzigingen die aansluiten bij de hedendaagse realiteit en tijdsgeest. De visie op de vernieuwing van het sociaal domein gemeente Nijkerk “Iedereen telt en doet mee” (2014) blijft de basis waarop bestuurlijke en beleidskeuzes worden gemaakt. Kern van deze visie is meer rekening houden met wat mensen (nog wel) zelf kunnen, eventueel met behulp van de omgeving (netwerk), en een integrale benadering: een domein- en organisatie-overstijgende aanpak.

De strategische beleidsvisie op Werk is erop gericht invulling te geven aan de genoemde visie en het coalitieakkoord. Het verwoordt wat voor de komende jaren de bestuurlijke ambities zijn en wat we op hoofdlijnen willen bereiken. Met altijd in het achterhoofd waarom we dat doen: meer inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt doen actief mee in de Nijkerkse samenleving (= inclusie).

In deze visie zijn signalen en ervaringen van de afgelopen jaren verwerkt vanuit een samenwerking met en/of raadpleging van inwoners, het team Werk, adviseurs sociaal domein, wethouder Werk en Inkomen, Sociaal domeinraad, maatschappelijke organisaties en ondernemers. Het opzoeken van elkaar en in gesprek zijn gaat de komende jaren door, zodat er continu voeding blijft op dit onderwerp.

Ambitie:

- Met inwoners, ondernemers, collega's en maatschappelijke organisaties en cliënten in gesprek blijven om invulling en uitvoering te geven aan de nieuwe visie op Werk.

De huidige situatie rondom de Participatiewet

Merendeel begeleiding aan inwoners met een grote afstand tot de arbeidsmarkt

Ten opzichte van een aantal jaren geleden is er een compleet gewijzigde doelgroep die een beroep doet op ondersteuning vanuit de Participatiewet (Werk). Dat heeft een aantal oorzaken:

Kansrijken vinden op eigen kracht een baan en komen praktisch niet meer voor in het bestand.

Reguliere doelgroep. Dit is de groep inwoners die al voor de komst van de Participatiewet tot de gemeentelijke doelgroep behoorden en is geslonken tot een groep inwoners die niet op eigen kracht een plek kan vinden op de huidige arbeidsmarkt. Het betreft inwoners die door allerlei oorzaken langdurig gebruik maken van een bijstandsuitkering. Deze groep is de afgelopen jaren uit beeld geraakt en er is minimaal tot geen contact. Door middel van een bestandsanalyse (2018) is deze groep deels in kaart gebracht met behulp van de Zelfredzaamheidsmatrix. Een methode die aan de hand van leefdomeinen (bijvoorbeeld financiën, sociaal netwerk en gezondheid) de mate van zelfredzaamheid in het dagelijks leven beoordeelt. Rode draad van de resultaten van de bestandsanalyse is dat vaak sprake is van multi-problematiek. Een integrale aanpak is nodig om tot activering te komen. Opvallend is verder dat een gedeelte van deze inwoners sociaal geïsoleerd leeft en geen zinvolle dagbesteding ervaart. Een ongewenste situatie, gezien de bestuurlijke ambities hoe de samenleving vorm te geven. Namelijk “iedereen telt en doet mee”.

De groep inwoners die het Doelgroepregister vormen. Dit zijn inwoners die onder de doelgroep van de banenafpraak vallen (Wet Banenafpraak 2013), werkende jongeren (Pro, VSO, entree met een arbeidsbeperking) en Wajong met arbeidsvermogen. Deze laatste groep inwoners is groter in aantal dan verwacht en kent zwaardere beperkingen. Langdurige trajecten zijn nodig om de afstand tot de arbeidsmarkt te verkleinen. Ook als deze inwoners van het Doelgroepregister aan het werk zijn, blijft begeleiding nodig. Er is alleen uitstroom vanwege bijvoorbeeld verhuizing (en einde contract) of overlijden. De doelgroep neemt daardoor jaarlijks toe.

Statushouders. Merendeel van de instroom van 2016 bereikt het einde van de inburgering. De volgende stap is het begeleiden naar onderwijs en/of werkervaringsplaatsen voor zover dat niet al is opgestart. Het wetsvoorstel waarbij de verantwoordelijkheid voor de inburgering bij de gemeente komt te liggen (vanaf 2020), betekent vooral een kans om lokaal invloed uit te oefenen. Deze processen goed vorm geven vraagt een investering van de gemeente. Een voldoende mate van taalbeheersing is cruciaal om verdere succesvolle stappen te kunnen zetten.

In het voorjaar van 2018 is een coalitieakkoord binnen de gemeente Nijkerk bereikt. De ambitie is om elke inwoner die vanuit de Participatiewet begeleiding ontvangt, in beeld te brengen en te houden. Een resultaat is dat van iedereen bekend is wat de afstand tot de arbeidsmarkt is. We gebruiken daarvoor in ieder geval de participatieladder. Dit instrument meet hoeveel mensen erin slagen betaald werk te vinden, maar bijvoorbeeld ook welke inwoners werken met behoud van uitkering, vrijwilligerswerk verrichten, een studie volgen of geïsoleerd leven zonder sociale contacten.

Ambitie:**➤ In beeld brengen en houden van inwoners die vanuit de Participatiewet begeleiding ontvangen.**

Centraal staat wat nodig is in ieders unieke situatie om te komen tot een maximaal haalbare zelfredzaamheid.

- Uitgangspunt is een aanpak op maat: wat kan de inwoner zelf doen, eventueel met behulp van de omgeving (samensturing). Welke begeleiding is aanvullend nodig en bepalen wie daarvoor het meest geschikt is (de gemeente en/of een externe partij). Welke stap op de participatieladder kan de inwoner maken.
- Een grondige integrale diagnose bij de intake met daarbij aandacht voor het stabiliseren van urgente belemmeringen en een beoordeling van de mate van taalbeheersing (taaleis).
- Met elke inwoner is minimaal eenmaal per jaar persoonlijk contact. Zodat in ieder geval periodiek aandacht is voor wat nodig is voor de inwoner om te kunnen participeren of werken. Dit is derhalve geen controlemoment. Loopt er een traject voor een inwoner dan is er vaker contact oplopend tot meerdere keren per week.
- In-, door- en uitstroom is inzichtelijk met behulp van indicatoren. De indicatoren worden op een uniforme wijze geregistreerd. De participatieladder en de raadsmonitor zijn daarbij instrumenten die periodiek inzicht verschaffen (per kwartaal).

Komende uitdagingen

Werkgevers zoeken mensen en mensen zoeken een baan: invulling geven aan de inclusieve arbeidsmarkt.

Mensen zoeken een baan

Begeleiding en activering van de huidige inwoners met een grote afstand tot de arbeidsmarkt is nodig en zinvol om diverse redenen. Werk en participatie veranderen het leven en welzijn van inwoners radicaal: van afhankelijkheid naar zelfstandigheid. Het ontbreken van werk of participatie leidt vaak tot gezondheidsklachten en toename van kosten (zorg en uitkeringen). Ook heeft langdurige uitkeringsafhankelijkheid negatieve effecten op (het opgroeien van) kinderen.

De uitdaging is om op basis van realisme te streven naar maximaal haalbare zelfredzaamheid. Van een ontwikkeling in participatie (stijging participatieladder) tot uitstroom naar (betaald) werk. Want elk mens wil zinvol bezig zijn, daarvoor waardering ontvangen en daarmee een gevoel van toegevoegde waarde ervaren. In deze basisbehoefte voorzien leidt tot stabiliteit in het leven.

Werk in wat voor vorm dan ook, is de beste zorg en is daarmee in ieder geval maatschappelijke winst.

Begeleiding en activering van de huidige inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt, vraagt een lange adem en een focus op lange termijn resultaten. Vaak is immers sprake van multi problematiek.

Elke beweging op de participatieladder is een succes op weg naar het bereiken van de maximaal haalbare zelfredzaamheid.

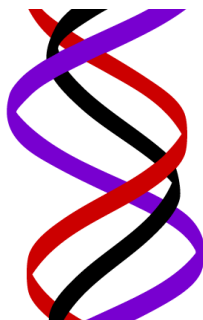
Werkgevers zoeken mensen

De arbeidsmarkt laat een toenemende mismatch van vraag en aanbod zien. De regionale economie heeft als gevolg van economische groei en snelle technologische veranderingen te kampen met een groeiend tekort aan personeel. Daarnaast profiteren groepen zoals laagopgeleiden, ouderen, statushouders en arbeidsbeperkten onvoldoende van de economische groei en loopt een deel zelfs gevaar om blijvend buitenspel te komen staan.

De lat ligt hoog in reguliere arbeidsorganisaties. Werk dat voorhanden is (en overblijft) is topsport omdat sprake is van hoge (opleidings)eisen, complexe werkomgeving en automatisering, outsourcing, weinig luwte, focus op lean en snelle (technologische)ontwikkelingen.

De uitdaging is om op innovatieve en ondernemende wijze de ruimte tussen reguliere ('topsport' / 'A') bedrijven en passieve uitkeringsafhankelijkheid ('thuis op de bank zitten') productief te maken met als doel duurzame plaatsingen. Mogelijkheden zijn het versterken van de arbeidsmarktpositie voor kwetsbare groepen door functie-creatie, het inzetten op behoeften van bedrijven en verbeteren van de aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt.

Om iedereen in beeld te brengen en te houden is het noodzakelijk alle inwoners met een bijstandsuitkering te begeleiden en/of aandacht te geven. In het bijzonder is het nodig om stappen te zetten richting de inclusieve arbeidsmarkt. Dat vraagt een extra investering (menskracht). Een aantal speerpunten is geformuleerd om een ontwikkeling in participatie en werk te bevorderen voor alle inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Speerpunten komende jaren

Bijzondere aandacht voor werkgeversbenadering, statushouders en jongeren om zo de kans te verhogen op een duurzaam perspectief voor alle inwoners

Werkgeversbenadering

Solidariteit met kwetsbare groepen in de samenleving ontstaat niet omdat de overheid dit afdwingt, maar vooral omdat sociaal betrokken ondernemers zelf initiatief en verantwoordelijkheid nemen. Het helpt om het gesprek met ondernemers aan te gaan om te onderzoeken wat we kunnen doen om met elkaar de inclusieve samenleving en arbeidsmarkt tot stand te brengen. Om zo de opgaven die volgen uit de Participatiewet te laten aansluiten op de werkelijkheid van de werkgever.

Ambitie:

- Stimuleren van de inclusieve arbeidsmarkt en daarmee realiseren van een toename van werkervaringsplaatsen en duurzame plaatsingen. Werkgeversbenadering intensiveren en duurzame relaties met ondernemers aan te gaan. Focus op ontzorgen – faciliteren – risicobeheersing.
- Integrale benadering van Werk, Economie en Onderwijs. Ruimte voor initiatieven en projecten om de aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt te verbeteren.

Statushouders

Participatie, een baan of opleiding zijn bij uitstek middelen om te integreren, de Nederlandse taal te leren en om echt mee te doen in onze samenleving. Succesvolle integratie door participatie vereist zowel het nemen van eigen verantwoordelijkheid als een samenleving die iedereen kansen biedt. Het beheersen van de Nederlandse taal en het beschikbaar hebben van werkervaringsplaatsen zijn noodzakelijke randvoorwaarden voor participatie en (betaald) werk. Het vroegtijdig in contact brengen met de Nijkerkse samenleving en ondernemers is zinvol. Evenals het vroegtijdig (laten) vormen van een eigen sociaal netwerk.

Ambitie:

- Statushouders in een vroeg stadium actief mee laten doen in de samenleving. Begeleiding is hierop gericht en leidt naar participatie, scholing en werk. Waar mogelijk naast het inburgeringstraject. Zelfredzaamheid vergroten door iedere statushouder een netwerk te laten ontwikkelen om zo de leereffecten van onderwijs, taal en inburgering te borgen en een vangnet te creëren (anders dan de gemeente en/of vluchtelingenwerk). Eigen kracht staat hierbij voorop.
- Interventies gericht op het (laten) op doen van positieve ervaringen. Vanuit een toenemend zelfvertrouwen worden stappen richting participatie worden gezet.
- Lokale invulling geven aan de Wet Inburgering (2020) die bijdraagt aan wenselijke maatschappelijke resultaten (taal, participatie/werk, sociaal netwerk).

Jongerendienstverlening

In de levensfase waarin essentiële stappen worden gezet, is het belangrijk dat jongeren de aansluiting van opleiding naar werk goed te maken. Een integrale benadering waarbij alle relevante aspecten aan bod komen, of het nu wonen, financiën, werk, mantelzorg of psychische problematiek betreft, kan voorkomen dat jongeren deze aansluiting missen. Vroegsignalering en preventie zijn essentieel. Op lokaal niveau is hiervoor bijvoorbeeld overleg tussen diverse partijen (praktijkonderwijs, klantmanager Werk en gebiedsteam). Gezamenlijk volgen zij jongeren in het laatste schooljaar en de eerste jaren van het werkzame leven. Op regionaal niveau heeft het Jongerenloket de functie om jongeren weer naar werk of school te begeleiden.

Ambitie:

- Jongeren vroeg in beeld hebben en houden en pas loslaten als essentiële zaken zijn geregeld: woonplek, onderwijs of werk, stabiel inkomen en iemand om op terug te vallen.
- Optimaal gebruik (blijven) maken van lokale en regionale initiatieven.

Begeleiding van inwoners

Een traject is gericht op de korte termijn waar mogelijk en gericht op de lange termijn wanneer nodig

Kijken naar wat mensen kunnen en waar ze het beste op hun plek zijn zodat zij naar vermogen meedoen en eigen verantwoordelijkheid tonen. Een traject wat is gericht op vertrouwen in eigen kunnen en het laten opdoen van positieve ervaringen. Waarbij de regels de werkelijkheid dienen en medewerkers het verschil kunnen, mogen en durven maken. De klantmanager Werk is toegerust om in het bijzonder interventies op gedrag en motivatie te kunnen doen. Te kunnen differentiëren op basis van behoefte en noodzaak, van kleine zetjes in de rug tot langdurige begeleiding. Waarbij vanzelfsprekend wordt gekozen voor een integrale benadering van inwoners bij complexe problematiek.

Bovenstaande maakt noodzakelijk dat de focus van de klantmanager Werk ligt bij de inwoner. De energie gaat vooral naar de trajectbegeleiding en het creëren van een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Leidende principes, vanuit de praktijk aangedragen, geven een afwegingskader en een gedeelde visie op re-integratie ondersteuning.

Door de praktijk gedragen leidende principes:

1. Een traject is altijd maatwerk.
2. Creëren van bereikbare en concrete doelen.
3. We kijken naar de inwoner op een positieve wijze.
4. Stabiliseren van urgente belemmeringen.
5. Gezamenlijk komen tot een gedragen plan.

Ambitie

- Monitoren en verantwoording afleggen met behulp van meetbare en voorspelbare indicatoren (in- door- en uitstroom). Hulpmiddelen zijn de Raadsmonitor en de participatieladder.
- Vertaling van de strategische beleidsvisie naar concrete doelstellingen in het team-jaarplan. Hierbij vooraf meetbare doelen stellen. Bewust kiezen wat je zelf doet en wat je uitbesteed.

Samen werken aan een integrale aanpak

De inhoudelijke verbindingen tussen de domeinen

Een ontwikkeling naar een meer integrale aanpak ondersteunen door:

uitwisseling van informatie en deelnemen aan regionale overleggen. Vragen stellen en verkennen waar samenwerking mogelijk is. Kunnen doelstellingen elkaar aanvullen en versterken en op welke wijze betrekken we inwoners en maatschappelijke organisaties. Kan bijvoorbeeld een klantreis meer inzicht verschaffen. En hoe draagt dit alles bij aan een gezamenlijk resultaat passend in de visie op het sociaal domein.

In samenwerking met alle anderen werkt de adviseur vanuit regie. Dat houdt in dat er duidelijkheid is over de inhoudelijke kaders en de bestuurlijke doelen. Hiermee is de ruimte voor alle spelers bepaald en wordt de proceskwaliteit bewaakt.

Onderstaand schema geeft op hoofdlijnen de raakvlakken weer tussen het onderwerp Werk en de overige betrokken partijen binnen het sociaal domein. Het overzicht biedt ruimte voor dynamiek en is daarom niet volledig. Het fungeert als vliegwiel om met elkaar in gesprek te blijven en zo steeds te kunnen ervaren, ontwikkelen en bereiken.

Voor het wegnemen van de urgente belemmeringen is (creatief) samen werken in relatie tot de leefdomeinen zelfredzaamheid zinvol: bijvoorbeeld financiën, sociaal netwerk, veiligheid, gezondheid en wonen. Preventie in de vorm van nazorg is belangrijk omdat hiermee wordt voorkomen dat een inwoner terugvalt en bijvoorbeeld opnieuw begeleiding naar Werk nodig heeft.

Werk	Inkomen	Schuldproblematiek Handhaving (van vraag naar effect)
	Leerplicht Regionaal meld- en coördinatiepunt	Volgen van jongeren
	WMO	Samenwerking gebiedsteams Innovatieve arrangementen op het grensvlak van zorg en werk
	Jeugd	Jeugdprogramma: ontwikkelingskansen kinderen
	Onderwijs	Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt (bv techniek) Taaleducatie Praktijkonderwijs en speciaal onderwijs
	Economie	Economische agenda: sociaal ondernemen Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt
	HRM	Uitvoering Wet Banenafpraak
	Samen aan zet	Meedenken dialoogvoorstellen: Laaggeletterdheid Een loket Werkwarenhuis (+ zwerffietsen, horeca).
	Regionale samenwerking	Arbeidsmarktregio Amersfoort: Werkgeversservicepunt en Werkbedrijf Amersfoort Noord Veluwe: sociale werkvoorziening Inclusief Groep

Ambitie:

- Integraliteit in het sociaal domein wordt benut om de participatie van de inwoner te stimuleren.
- Maximaal benutten van regionale samenwerkingsvormen.
- Samenwerking met overige partijen als uitzendbureaus, private re-integratiebedrijven, sociale ondernemingen met als doel meer flexibiliteit en wendbaarheid